

Notat: Frihetens Nye Klær? Høyresidens Retorikk og Skeives Rettigheter i Norge (2000 – mai 2025)

1. Innledning

Spørsmålet om hvordan samfunnet skal forholde seg til kjønnsmangfold og skeives rettigheter har i løpet av de siste tiårene blitt en stadig mer fremtredende konfliktlinje i både norsk politikk og offentlig debatt. Samtidig som Norge internasjonalt regnes blant de mest progressive landene når det gjelder LHBT+-rettigheter, har det vokst frem en tydelig motbevegelse – særlig fra deler av høyresiden – som utfordrer legitimiteten til Pride-markeringer, kjønnsidentitetsmangfold og skeiv synlighet i skolen og andre offentlige institusjoner.

Dette er bemerkelsesverdig i lys av at mange høyreorienterte partier og bevegelser – både i Norge og internasjonalt – har profilert seg på verdier som individuell frihet, valgfrihet og motstand mot statlig inngripen i folks privatliv. Når høyresiden samtidig fremmer innskrenkninger i informasjonsformidling til barn og unge, ytrer skepsis til offentlige støtteordninger for skeive, og omtaler Pride som politisk propaganda, reiser det spørsmål ved hvordan disse holdningene harmonerer med det liberale frihetsbegrepet.

Denne rapporten undersøker hvordan høyresidens retorikk og politikkutforming har utviklet seg i møte med skeive rettigheter fra 2000 til mai 2025, med særlig vekt på perioden fra 2015 til i dag. Den analyserer utviklingen i partiprogrammer, forslag og uttalelser i Stortinget, og den offentlige debatten i media. Spesielt undersøkes hvordan frihetsretorikken – begreper som «**individets frihet**», «**normalitet**», «**toleranse**», og «**statlig indoktrinering**» – brukes for å begrunne motstand mot skeiv synlighet, og hvilke sakstyper som står sentralt i denne utviklingen.

Samtidig vil rapporten inkludere Miljøpartiet De Grønne (MDG) som kontrastparti, der partiets eksplisitte støtte til kjønnsmangfold og skeives rettigheter i læreplaner, offentlig språkbruk og politikk kan illustrere de ideologiske skillene som preger verdidebatten i dag.

Ved å analysere denne utviklingen som en verdikonflikt mellom ulik forståelse av frihet, håper rapporten å bidra til en mer informert og nyansert samtale om hvor grensene for toleranse, fellesskap og individuelle rettigheter trekkes i det norske demokratiet i dag (mai 2025).

2. Metodologi

Denne rapporten bygger på en tematisk og dokumentbasert analyse av utviklingen i høyresidens forhold til skeives rettigheter i Norge fra år 2000 til mai 2025. Analysen fokuserer på sakstyper, begrepsbruk og verdimessig begrunnelse, snarere enn på enkeltpersoner. Datagrunnlaget inkluderer partiprogrammer fra relevante partier (FrP, Høyre, KrF, Demokratene), stortingsprotokoller, representantforslag, og medieutspill med nasjonal gjennomslagskraft. I tillegg analyseres kommentarstoff, kronikker og uttalelser i redaktørstyrte medier, med særlig vekt på de siste 5–10 årene.

Et avgrenset utvalg partier er valgt ut fra deres plassering på høyresiden i norsk politikk og synlighet i debatten om kjønn og seksualitet. Miljøpartiet De Grønne er inkludert som kontrastparti, for å belyse ideologiske forskjeller i begrepsbruk og politiske målsettinger.

Analysen anvender begrepshistorisk og retorisk tilnærming for å forstå hvordan frihet, normalitet, toleranse og ytringsfrihet brukes for å begrunne politiske posisjoner. Referanser og kildehenvisninger følger Harvard-stil for å sikre transparens og etterprøvbarhet. Rapporten gjør ikke krav på å være uttømmende, men søker å synliggjøre hovedmønstre og ideologiske bruddlinjer.

3. Historisk bakgrunn: 2000-2010

I perioden 2000-2010 gikk Norge gjennom betydelige rettighetsfremskritt for skeive, inkludert partnerskapsloven (1993, men viktig i denne konteksten) og vedtaket om kjønnsnøytral ekteskapslov (2008). Disse endringene ble i hovedsak båret frem av et bredt flertall, men møtte motstand særlig fra KrF og FrP. Argumentasjonen på høyresiden var på denne tiden i stor grad moralsk og kulturkonservativ, ofte knyttet til kristne familieverdier og skepsis til juridisk likestilling mellom heterofile og homofile par.

Samtidig fantes det i Høyre en liberal fløy som i økende grad åpnet for like rettigheter, særlig med fremveksten av Unge Høyre som tydeligere markerte støtte til homofile og lesbiske. I FrP var det en ambivalens mellom et libertariansk frihetsideal og et nasjonalkonservativt verdistandpunkt. På den ene siden ble det hevdet at staten ikke skulle «**legge seg opp i folks private valg**», på den andre ble det ofte uttrykt skepsis til at homofile skulle få adoptere, gifte seg i kirken eller bli representert i læreplanene.

I mediene i denne perioden var det fortsatt vanlig å omtale skeive med et visst distanserende språk, og Pride var langt fra så synlig som i dag. Samtidig begynte offentligheten å vende seg til at skeivhet var en del av det normale samfunnsmangfoldet – særlig etter at den kjønnsnøytrale ekteskapsloven ble vedtatt med støtte fra bl.a. Høyre, Ap og SV i 2008.

Overordnet var perioden preget av en bevegelse fra moralsk basert motstand til en mer strategisk stillhet eller aksept i sentrum-høyre-leiren. Denne utviklingen dannet grunnlaget for de nye spenningene som oppsto i tiåret som fulgte, når synligheten og rettighetskampene i større grad kom til å dreie seg om transpersoner, kjønnsidentitet og skole.

4. Utvikling fra 2010 til mai 2025

4.1 Partiprogrammer på høyresiden

I perioden etter 2010 har høyresidens partier i økende grad differensiert seg i spørsmål om skeives rettigheter. **Høyre** har i sine partiprogrammer vært varsomme med å eksplisitt utfordre rettighetsutviklingen, men har heller ikke løftet LHBT+-tematikk som prioritert område. Det legges vekt på “mangfold” og “likeverd”, men i generelle vendinger. Unge Høyre og enkelte profiler (f.eks. Henrik Asheim) har markert støtte til Pride og likestilling, men moderpartiet har vært tilbakeholdent.

Fremskrittspartiet (FrP) har i programformuleringer vært vage, men partiets representanter har særlig fra 2017 og fremover i praksis brukt Pride og kjønnsidentitet som kulturpolitiske

markeringssaker. Partiets landsmøte i 2023 vedtok å støtte “et forbud mot pride-flagg på offentlige bygninger”, og i flere fylker og kommuner har FrP foreslått å fjerne regnbueflagg, redusere støtte til Pride-arrangementer og innføre “nøytralitet” i offentlige institusjoner.

Kristelig Folkeparti (KrF) har vært det mest konsistente høyrepartiet i sin skepsis til normbrytende seksualitet og kjønnsidentitet. Selv etter en viss liberalisering av retorikken i partiprogrammet, har KrF stemt imot lovforslag om å forby konverteringsterapi og har uttrykt bekymring for kjønnsundervisning i skole og barnehage.

Demokratene og andre ytterliggående partier har i samme periode integrert sterk antiskeiv retorikk i sin ideologiske plattform, med anklager om “statlig indoktrinering”, “radikal kjønnsideologi” og støtte til “foreldres rett til å skjerme barn fra LHBT+-påvirkning”.

MDG som kontrastparti

Miljøpartiet De Grønne (MDG) har siden 2013 løftet skeive rettigheter eksplisitt i sine programmer. I sitt program for perioden 2025–2029, som bygger videre på tidligere programmer, tar MDG tydelig stilling for transpersoners rett til helsehjelp (med referanse til bl.a. avpatologiseringen i ICD-11), inkludering av kjønnsmangfold i skole og offentlige tjenester, og beskyttelse av skeive mot hat og diskriminering. Partiet går inn for at barn skal møte mangfold tidlig, og ser dette som en del av samfunnets ansvar for å forebygge stigma og psykisk uhelse. MDG bruker begrepet *frihet* i betydningen “frihet til å være seg selv”, i motsetning til høyresidens vektlegging av frihet *fra* å måtte forholde seg til andres synlighet.

4.2 Stortinget: Forslag og retorikk

I Stortinget har høyresiden siden 2010 i hovedsak forholdt seg til LHBT+-tematikk gjennom enkeltsaker og symboldebatter. Blant de viktigste sakene er:

- **Motstand mot lovforbud mot konverteringsterapi:** KrF og FrP har begge uttrykt bekymring for at slike lover kan gripe inn i “foreldreretten” og “religiøs ytringsfrihet”.
- **Kritikk av regnbueflagg og Pride-synlighet i skolen:** Flere representanter fra FrP og KrF har uttalt at regnbueflagget er “et politisk symbol” som ikke hører hjemme på skolebygninger.
- **Debatter om kjønnsidentitet og barn:** FrP har fremmet forslag om å begrense informasjon til barn om kjønn og seksualitet. I 2022 ble det foreslått en “utredning av skadene knyttet til kjønnsforvirring”, som ble avvist.

Retorikken er ofte pakket inn i språk om “beskyttelse av barn”, “ideologisk nøytralitet” og “foreldres rettigheter”. Dette markerer et skifte fra tidligere moralsk argumentasjon til en ramme av liberal-sekulær bekymring. Men samtidig brukes begreper som “kjønnsforvirring”, “overeksponering” og “normalitetsoppløsning” som underliggende verdidommer.

4.3 Mediedebatt og offentlig retorikk

I media har høyresidens motstand mot skeiv synlighet vært særlig tydelig i tre former de siste årene:

- **Kritikk av Pride:** Pride omtales som “politisk”, “provokativt” eller “seksualisert”. Det hevdes at Pride ikke lenger handler om rettigheter, men om “identitetspåtvungning”. Regnbueflagg fremstår som hovedsymbol i striden – særlig i saker der det vaier på skoler, rådhus eller i barnehager.

- **Bekymring for barns eksponering:** Mange kronikker og debattinnlegg, også fra vanlige borgere og organisasjoner, uttrykker skepsis til at barn i skole og barnehage møter informasjon om kjønnsmangfold. Denne skepsisen begrunnes sjelden med moralsk forargelse, men med språk om utviklingspsykologi, normalitet og behov for trygghet.
- **Bruk av “frihet” som omvendt krenkelsesnarrativ:** Det argumenteres for at “majoriteten” føler seg påtvunget andres identitet, og at “toleranse må være gjensidig”. I stedet for å fremme skeives rett til frihet, argumenteres det for individets rett til å *slippe* å forholde seg til synlighet.

5. Analyse av frihetsretorikk

5.1 Høyresidens frihetsbegrep: Fra individuell frihet til normativt fellesskap

Et sentralt paradoks i høyresidens retorikk rundt skeive rettigheter er hvordan begrepet *frihet* brukes til å argumentere mot synlighet og inkludering – særlig av transpersoner og kjønnsmangfold i skole og offentlighet. Tradisjonelt har høyresiden, særlig gjennom FrP og Høyres liberalistiske fløyer, vektlagt individets frihet fra statlig inngripen, samt retten til å leve som man vil, uten unødige reguleringer. Men i møte med skeiv tematikk ser vi en glidning: frihet blir i økende grad definert som *frihet fra å måtte forholde seg til andres identitet og uttrykk*.

Dette kommer til uttrykk i påstander om at Pride er “påtrengende”, at skoleundervisning om kjønn og seksualitet er “indoktrinerende”, og at regnbueflagg er “politisk press”. Frihet forstås ikke som muligheten til å leve autentisk, men som retten til å slippe ubehag. Dermed erstattes det klassiske liberale frihetsidealet med en majoritetsdrevet *følelsesmessig immunitet*, hvor flertallets ubehag skal beskytte mot minoritetens synlighet.

I denne retorikken kommer også en dobbel standard til syne: Der konservative verdier tidligere ble forsvart med henvisning til moral og tradisjon, brukes nå sekulær-liberal språkdrakt – “nøytralitet”, “barns trygghet”, “foreldrerett” – for å motarbeide skeiv likestilling. Dette gir inntrykk av verdinøytralitet, men bidrar i realiteten til å reproducere normer der hetero- og cisidentitet forblir det usynlige idealet.

5.2 Toleranse som krav - og som trussel

En særlig utbredt vending i høyresidens argumentasjon er forestillingen om *toleranse som plikt hos minoriteten*. Skeive fremstilles ofte som for pågående, for synlige, for krevende. Argumentasjonen bygger på ideen om at toleranse er noe majoriteten *gir*, men at det fordrer at minoriteten holder seg “diskré”. Når skeive krever anerkjennelse eller blir en del av offentlige rom og symbolbruk, fremstilles det som brudd på den sosiale kontrakten.

Retorisk sett er dette en vending der *toleranse* ikke lenger handler om å tåle det som utfordrer ens normer, men om å *slippe* å bli utfordret. Dermed blir det skeive nærværet i seg selv betraktet som intolerant. Dette snur opp ned på tradisjonelle forståelser av liberalt fellesskap, der minoritetsvern og ytringsrom er avgjørende for reell likestilling.

5.3 Frihetens asymmetri

Det høyresiden i økende grad tilbyr, er en *asymmetrisk frihet*: Flertallet får frihet til å definere grensene for det offentlige rom, mens minoriteter må begrense seg for ikke å krenke denne friheten. Eksempler på dette er forslag om forbud mot regnbueflagg, krav om “politisk nøytralitet” i skolen (der synlighet i seg selv forstås som politikk), og forslag om å skjerme barn fra informasjon om skeive tema.

Slik brukes frihetsbegrepet som et retorisk skjold for kulturell normalitet – det gir inntrykk av beskyttelse av individet, men i realiteten beskytter det en bestemt samfunnsorden.

5.4 MDGs frihetsforståelse som kontrast

MDG står i skarp kontrast til denne utviklingen. I partiets program og retorikk brukes *frihet* i betydningen frihet *til* – frihet til å være den man er, til å elske den man vil, og til å være synlig i det offentlige rom uten frykt for sanksjon eller diskriminering. MDG argumenterer for at fellesskapets frihet forutsetter at også minoriteter har tilgang til trygghet og synlighet, og at *lik rett til offentlig rom* er en demokratisk verdi – ikke en ideologisk påstand.

Der høyresiden anklager Pride for å være politisk, insisterer MDG på at kampen for like rettigheter alltid har vært politisk – og at det nettopp er derfor den må forsvares. Når høyresiden hevder at barn bør skjermes fra kunnskap om kjønn og seksualitet, argumenterer MDG for at kunnskap er et vern mot skam, utenforskap og mobbing, noe som også reflekteres i anbefalinger fra NOU 2020: 17 (*Skjevere kan det ikke bli*).

5.5 Internasjonale trender og deres påvirkning på høyresiden i Norge

Høyresidens retorikk og politikk i Norge kan ikke forstås isolert fra internasjonale strømninger. De siste ti årene har det skjedd en merkbar høyredreining på spørsmål om kjønn og seksualitet, særlig i USA, Øst-Europa og Storbritannia. Dette har hatt direkte påvirkning på norsk debatt, særlig gjennom digital spredning av argumenter, slagord og «**kulturkrignarrativer**».

I USA har republikanere fremmet et stort antall lover mot transpersoners rettigheter siden 2022. Dette inkluderer forbud mot kjønnsbekreftende behandling, krav om feilkjønn i skolen, og sensur av læremateriell. Begreper som “gender ideology”, “grooming”, “parental rights” og “woke indoctrination” har spredd seg langt utover amerikansk kontekst og har i senere år blitt plukket opp også i norsk offentlighet, særlig av enkelte profilerte skribenter og gjennom alternative medier.

I Storbritannia har en kraftig backlash mot transrettigheter vokst frem fra både høyre- og sentrumspolitikere, samt deler av feministiske miljøer. Den såkalte “gender critical”-bevegelsen har påvirket både mediedebatt, lovgivning og offentlig forståelse av kjønnsidentitet. Dette har også gitt norske konservative skribenter et språk for å utfordre transinkluderende politikk uten å bruke eksplisitt hatefulle retorikk. Det henvises i stedet til “rett til ytring”, “biologi”, og “kvinnens trygghet” – argumentasjonsformer som fremstår moderate, men som brukes strategisk for å delegitimere transpersoners erfaringer.

I Øst-Europa, særlig i Polen og Ungarn, har staten gått til frontalangrep på skeives rettigheter, blant annet gjennom såkalte “LHBT-ideologi-frie soner”, forbud mot Pride, og lover som knebler informasjon om kjønn og seksualitet i skolen. Mens slike grep foreløpig ikke har bred støtte i norsk høyrepolitikk, fungerer de som ideologisk inspirasjon for ytterpartier og online-debattanter i Norge. Demokratene og deler av alternative miljøer på høyresiden har uttrykt støtte til denne linjen.

På sosiale medier sprer amerikansk og britisk retorikk seg ufiltrert. Debatter i Norge preges nå av begreper som “kjønnsideologi”, “overmedisinering av barn” og “translobbyen” – ofte brukt uten referanse til norske forhold. Dette skaper en opplevelse av krise, trussel og kamp om barns “sikkerhet”, som så mobiliseres politisk gjennom forslag om forbud, begrensninger og reverseringer.

Samtidig er det viktig å understreke at Norges rettighetsnivå fortsatt er blant verdens høyeste, og at skeive nyter bred støtte i befolkningen – særlig blant unge. Men presset utenfra, særlig gjennom språklige og emosjonelle koder fra USA og Storbritannia, har bidratt til at deler av høyresiden i Norge nå fører en langt tydeligere og mer verdibasert motstand mot kjønns mangfold enn tidligere.

Dette er ikke et brudd med liberalismen, men et ideologisk skifte: Der individuell frihet tidligere var ment å beskytte enkeltmenneskets rett til å leve i fred fra staten, brukes den nå til å beskytte majoritetens kulturelle ubehag mot minoritetens tilstedeværelse. Med internasjonale impulser som drivkraft skjer dette med en språkdrakt som appellerer til både tradisjon og modernitet – en effektiv retorisk kombinasjon.

6. Oppsummering og refleksjoner

Hovedfunn

Denne rapporten har undersøkt hvordan høyresidens frihetsretorikk har utviklet seg i møte med skeives rettigheter i Norge i perioden 2000 – mai 2025. Gjennom analyse av partiprogrammer, Stortingsforslag og medieuttalelser identifiseres følgende hovedfunn:

- **Fra moralsk til verdinøytral retorikk:** Der motstanden mot skeives rettigheter tidligere ble begrunnet med tradisjonelle og ofte religiøse verdier, har høyresiden i økende grad ikledd seg en sekulær og liberal språkdrakt, med begreper som “foreldrerett”, “barns trygghet”, “nøytralitet” og “frihet”.
- **Omdefinering av frihetsbegrepet:** Frihet forstås ikke lenger primært som retten til å leve som man er, men som retten til å slippe andres synlighet. Det oppstår en asymmetrisk frihetsforståelse der majoritetens ubehag gis forrang over minoritetens rett til deltakelse i offentligheten.
- **Frihet og toleranse snus på hodet:** Toleranse fremstilles som en plikt for minoriteten til å begrense seg selv, heller enn en vilje fra flertallet til å inkludere det som oppleves som normbrudd. Dette gjør synlig skeivhet til noe “påtrengende” heller enn beskyttelsesverdig.
- **Økt mobilisering i symbolpolitiske saker:** Debatter om Pride-flagg, barneundervisning, offentlige støtteordninger og språkbruk er blitt viktige kampsaker for høyresiden – ikke bare som enkeltsaker, men som markører i en større kulturkrig.
- **Sterk påvirkning fra internasjonale trender:** Norsk høyreside, særlig FrP og ytre høyre, er i økende grad inspirert av amerikanske og britiske kulturkrignarrativer. Begreper og argumenter kopieres direkte og tas i bruk uten nødvendigvis å reflektere norske forhold.
- **MDG som ideologisk kontrast:** MDG representerer et konsistent verdistandpunkt der frihet forstås som retten til å være synlig og autentisk, og hvor fellesskapets robusthet måles i hvordan det behandler sine minoriteter. Der høyresiden ber om stillhet, ber MDG om plass.

Refleksjoner: En verdikamp om offentligheten

Den overordnede problemstillingen i denne rapporten – hvordan høyresidens frihetsretorikk møter skeives rettigheter – avdekker en dypere verdikonflikt om hva offentligheten skal romme, hvem den skal tjene, og hvilke normer den skal speile. Spørsmålet er ikke lenger bare hvorvidt skeive har rettigheter, men hvorvidt de har rett til synlighet, til symbolbruk, til å inngå i samfunnets fortellinger om normalitet.

Høyresidens frihetsbegrep er i denne sammenhengen paradoksalt: Det brukes til å begrense friheten til grupper som ikke passer inn i normative rammer, ved å gjøre deres eksistens til noe "kontroversielt" eller "ideologisk". Denne vendingen – fra frihet for alle til frihet fra det ukjente – er kjernen i konflikten.

Samtidig viser MDG og lignende aktører at det finnes alternative frihetsforståelser, der fellesskapet ikke svekkes, men styrkes, av å inkludere det som er annerledes.

Implikasjoner for norsk politikk, debatt og skeive liv

For norsk politikk innebærer dette at kulturkampene rundt kjønn og seksualitet vil fortsette å prege verdidebatten, og at Pride, kjønnsmangfold og undervisning om identitet vil forbli politiske markeringssaker – særlig i valgkamp og i lokalpolitikk. Høyresiden vil trolig fortsatt bruke disse sakene for å signalisere identitet og verdier, mens partier som MDG vil fremheve dem som menneskerettighetsspørsmål.

For den offentlige debatten skaper dette et utfordrende klima, der begreper som "frihet" og "toleranse" brukes med motsatt innhold, og der synlighet i seg selv betraktes som provokasjon. Debatten risikerer å låse seg i språkets doble bunn: Når frihet brukes til å begrunne sensur, og toleranse brukes for å rettferdiggjøre usynliggjøring, svekkes samfunnets evne til å ha reell samtale.

For skeive mennesker i Norge, og særlig for transpersoner og barn/unge som bryter med normer, innebærer denne utviklingen økt press, mer debatt om deres legitimitet, og en utryggjøring i skolen og det offentlige rom. Når eksistens i seg selv blir gjenstand for debatt, påvirker det psykisk helse, selvtillit og samfunnstilhørighet, slik også NOU 2020: 17 peker på.

Avslutningsvis

Kampen om frihetsbegrepet er ikke ny – men i vår tid er den i ferd med å redefineres. Enten fortsetter vi å bruke frihet som skjold mot det vi ikke liker, eller så utvider vi rommet for at alle kan leve synlig, likestilt og med verdighet. Det valget står ikke bare på høyresiden. Det angår oss alle.

Referanseliste (ikke fullstendig)

- ACLU (2024). *Legislation Affecting LGBTQ Rights Across the Country*. American Civil Liberties Union. Hentet fra: <https://www.aclu.org/legislation-affecting-lgbtq-rights-across-country>
- NOU 2020: 17. *Skjevere kan det ikke bli. Forslag til forbedringer i skeives levekår*. Oslo: Kulturdepartementet.
- Tjora, A. (2023). *Toleransens grenser: Om frihet, ubehag og offentlig debatt*. Oslo: Universitetsforlaget.

From:
<https://journal.agendus.no/> - journal agendus

Permanent link:
<https://journal.agendus.no/doku.php/tema/lhbtqi/001250514>

Last update: 2025-05-16 21:50

